

Писмена култура

Практическо приложение на основните правописни правила в бълг. език (упражнения). Подготовка за самостално писмено съчинение. Композиция на писменото съчинение. Основни изисквания: яснота, прецизност, стегнатост, съгласуване на частите на съчинението.

Две класни упражнения (един час за изработка, два часа за поправка).

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

(III степен стручне спреме)

Циљеви и задачи:

- стицање знања из лингвистике,
- упознавање језичких појава и њихова примена,
- развијање изражајних способности ученика,
- коришћење теоријског знања о језичким појавама и правопису у пракси,
- васпитавање ученика у духу језичке толеранције,
- упознавање књижевних дела,
- развијање књижевне образованости путем упознавања најбољих дела мађарске, јужнословенске и светске књижевности,
- развијање књижевног укуса и стварање читалачких навика,
- развијање критичког става према књижевности,
- оспособљавање за самостално разумевање, доживљавање, препричавање и оцењивање прочитаног књижевног дела,
- упознавање и усвајање теоретског знања из историје књижевности потребног за разумевање уметничких дела,
- оспособљавање за коришћење стручне литературе и других извора,
- проширивање видокруга ученика,
- оспособљавање за стварање критичког и личног става о књижевним делима,
- формирање научног погледа на свет,
- оспособљавање за правилно писмено и усмено изражавање,
- оспособљавање за самостално развијање способности говорења, писања и читања, као и културе дијалога,
- оспособљавање ученика за изражавање својих мисли у разним говорним ситуацијама кроз одговарајућа језичка и стилска средства,
- васпитање ученика за напредно схватање у духу хуманости, који ће на југословенском и светском нивоу упознати, поштовати и чувати културне и уметничке вредности, достигнућа цивилизације и материјална добра.

I разред

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

Оперативни задачи:

- утврђивање нивоа знања ученика из садржаја наставног плана мађарског језика и књижевности за основне школе, утврђивање способности самосталне примене знања и књижевности, језика и изражавања, планирање и реализација конкретних мера за превазилажење уочених недостатака,
- систематизовање, проширивање и продубљивање знања о карактеристикама и вредностима мађарске народне књижевности и народне књижевности народа и народности Југославије,
- упознавање са карактеристикама развоја књижевности кроз обраду значајних дела мађарске књижевности, књижевности народа и народности Југославије и светске књижевности,
- проширивање круга појмова из теорије књижевности у оквиру дела уметничке књижевности,
- упознавање ученика са проучавањем књижевног дела, са методима анализе текста и типовима анализе дела,
- оспособљавање ученика за редовно и самостално читање, тумачење и анализу књижевног дела из више аспеката,
- упознавање фонетског и фонолошког система мађарског језика,
- продубљивање и систематизовање језичких знања и умења из наставног плана,

ЈЕЗИЧКА ЗНАЊА (25 часова)**Фонетика**

Фонд гласова мађарског језика.
Систем мађарских гласова.
Законски међусобни утицаји код сусрета гласова.
Вежбе из правила језика и правилног изговора поводом садржаја из граматике. Истицање трајања гласова. Фонетске вежбе. Лектире из неговања језика.

Живот нашег језика

Знања из историје језика. Сродни језици и наше језичко наслеђе. Промене у звучењу нашег језика. Проширивање лексике помоћу интерне творбе речи и туђица. Раслојавање језика.

Стилистика

Стил. Језик и стил. Изражајна способност језика. Слојеви у стилу. Карактеристике уметничког коришћења језика.

Правопис

Правописне вежбе у вези са фонетиком. Растављање речи. Правопис скраћеница од почетних слова речи и скраћеница које садрже више од једног слова поједине речи. Коришћење правописног речника.

КЊИЖЕВНОСТ (60 часова)**Основни књижевни родови и врсте**

Лирика, епика, драма. Лирске врсте. Тематика, композиција, мотиви и стил лирске песме. Епске врсте. Врсте епских дела у стиху. Врсте драмских дела. Композиција класичне драме (експозиција, сукоб, катарза, расплет).

Књижевност старог века

Опште карактеристике раздобља. Врсте класичне грчке књижевности: еп, лирика, драма, проза (информативно).

Дела за обраду

Хомер: Илијада (18. певање: Ахилев штит)

Књижевност средњег века

Главне карактеристике средњовековне културе. Главне књижевне врсте средњег века у Европи и његове вредности у светској књижевности (информативно).

Дела за обраду

Вијон: *Arpó képek balladája* (Баладе)
Почеци мађарске писмености и настанак црквене литературе.

Дела за обраду

Halotti Beszéd és Könyörgés (Беседа и молитва за мртве)
Margit-legendája (Легенда о Маргити)
Приче и легенде о Светом Сави

Ренесанса

Главне карактеристике хуманизма и ренесансе у Европи. Ренесанса као епоха историје уметности и књижевности. Хуманизам и реформација као световни односно црквени покрет ренесансе и њихов значај у историји књижевности.

Дела за обраду

Бокачо: Давање сокола за јело дами (Декамерон, 5. дан, 9. прича)

Јанус Панониус: Egy dunántúli mandulafáról (О бадему преко Дунава)

Mikor a táborban megbetegedett (Кад се разболео у логору)

Балинт Балаш (Balassi Bálint): A végek dicsérete (Похвала пограничним утврђењима)

Hogy Júliára talála így köszönet néki (Сусрешти Јулију тако ју је поздравио)

Марин Држић: Дундо Мароје (одломак)

Барок

Важније књижевне врсте барока: лирика, проповед, аутобиографија, еп у стиху, „куруцке песме“, Лирика рококоа и литерарно писмо.

Дела за обраду

Келемен Микеш: I. писмо

Иван Гундулић: Осман (одломак)

Народна књижевност

Појам народне књижевности, главне карактеристике и везе са древном књижевношћу и уметничком књижевношћу. Књижевни родови мађарске народне књижевности.

Класицизам и просвећеност

Карактеристике и периодика епохе и покрета. Односи у култури (информативно).

Дела за обраду

Молијер: Тартиф (одломак)

Ференц Казинци (Kazinczy Ferenc): Fogságom parlója (Моја робија), Epigrammák (Епиграми)

Михаљ Витех Чоконаји (Csokonai Vitéz Mihály): A tihanyi ekkóhoz (Ехо у Тихању), Dorottya (Дороша)

Романтизам

Појам, настанак, фазе развоја, уметничке карактеристике романтизма. Енглески, немачки, француски и руски романтизам (информативно).

Дела за обраду

Пушкин: Евгеније Оњегин (Татјанино писмо Оњегину)

Едгар Алан По: Гауран

Јожеф Катона: Ван Банк

Михаљ Верешмрти (Vörösmarty Mihály): Késő vágy (Касна жеља), Előszó (Предговор)

Шандор Петефи (Petőfi Sándor): Temetésre szól az ének (Самртницу песму), Egy estém otthon (Једно вече код куће), A négyökrös szekér (На волујским колима), A XIX. század költői (Песницима XIX столећа), Лаза Костић: Santa Maria della Salute (у оригиналу и у преводу)

Реализам

Појам и условљеност реализма у историји књижевности. Његов повратни утицај на романтизам (информативно).

Дела за обраду

Оноре де Балзак: Чича Горио

Гистав Флобер: Госпођа Бовари

Мађарска и јужнословенска књижевност у другом делу XIX века

Политичке, друштвене и уметничке карактеристике друге половине века. Односи у култури. (Информативно)

Дела за обраду

Јанош Арањ (Arany János): V. László (Ладислав V), Összel (У јесен)

Имре Мадач (Madách Imre): Az ember tragédiája (Човекова трагедија)

Мор Јокаи (Jókai Mór): Az aranyember (Златни човек)

Калман Микшат (Mikszáth Kálmán): Timár Zsófi özvegyége (Удовиштво Жофике Тимар)

Симо Матавуљ: Поварета

Узајамне мађарско-јужнословенске књижевне везе

Узајамне везе у народној књижевности. Роман о Троји и Легенда о св. Ладиславу у српској књижевности. Мађарски јунаци у јужнословенској народној књижевности.

Дела за обраду

Српска легенда о св. Ладиславу

Појаве у раздобљу просвећености. Мађарски преводиоци српске поезије. „Szerbusz manier“. Дело Јожефа Секача (Székács József), Михаило Витковић (Vitkovics Mihály), двојезични поета. (Информативно).

Дела за обраду

Змајево Писмо Јаношу Арању

Јаков Игњатовић: Találkozás Petőfivel (Сусрет са Петефијем)

Бранко Радичевић: A leány a kútnál (На студенцу – у преводу Јаноша Вајде – Vajda János)

Приликом анализе предложених књижевних дела обрадити појмове из поезике.

Лектира

Шекспир: Ромео и Јулија

J. V. Гете: Патње младог Вертера

Стендал: Црвено и црно

Михаљ Верешмрти: Csongor és Tünde (Чонгор и Тинде)

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (20 часова)**Усмено изражавање**

Ученик треба да буде способан да из аспекта стила оцени реченице текстова различитог садржаја, а своје реченице да конструише правилно и у добром стилу, редом речи који одговара тежини садржаја разних делова саопштења. Правилна творба гласова, свесна примена норми изговора у духу захтева регионалног говорног језика. Увежбавање говорења у зависности од ситуације и догађаја, односно у вези са темом. Подстицање говорљивости, ослобађање од евентуалних комплекса.

Култура говорног понашања. Уважавање саговорника.

Писмено изражавање

Јасно и прецизно изражавање у духу мађарског језика. Облици развијања способности писменог изражавања: препричавање, опис, приватно писмо.

Писано дело као извор информација. Употреба лексикона, речника, приручника, помоћне литературе.

Два школска писмена задатка (један час за израду а два за исправку).

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

(A III. szakképesítési fokon)

Cel és feladatok

A magyar nyelv tanításának célja, hogy szabad és kreatív szemé lyiségű tanulókat neveljen, akik biralni tudnak, kifinomult nyelv érzékkel és jó ízléssel rendelkeznek.

– hogy a tanulók lingvisztikai tudást szerezzenek;
– hogy a nyelvi jelenségekt megismerjék és alkalmazni tudjak;

– hogy a tanulók kifejezőképességét fejlessze;
– hogy a nyelvi jelenségekről és a helyesírásról szerzett elméleti tudásukat a gyakorlatban alkalmazzák;

– hogy a tanulók más nyelvekkel szemben a nyelvi tolerancia szellemében viselkedjenek;

– hogy megismerjék az irodalmi alkotásokat;

– hogy irodalmi műveltségüket a magyar-, a délszláv- és a világirodalom legjobb alkotásainak megismerésével fejlesszék;
– hogy irodalmi ízlésük kialakuljon és rendszeres olvasókká váljanak;

- hogy az irodalommal szemben a tanulók bíráló szemléletet tanúsítsanak;
- hogy önállóan is megértsék, átéljék, elmonadják és értékeljék az elolvasott irodalmi alkotásokat;
- hogy a művészi alkotások megértéséhez szükséges elméletet irodalomtörténetet megismerjék, megtanulják;
- hogy a tanulók a szakirodalmat és egyéb forrásmunkákat használni tudják;
- hogy a tanulók látóköre bővüljön;
- hogy az irodalmi alkotásokkal szemben bíráló és egyéni véleményt alkossanak;
- hogy tudományos világnézetet alakítson ki a tanulóiban;
- hogy szóban és írásban helyessen fejezzék ki magukat;
- hogy a tanulók önállóan fejlesszék a beszéd-, az írás-, és olvasáskészségüket, és a művelt párbeszédet;
- hogy a tanuló gondolatainak kifejezésére különféle beszéd szituációkban rendelkezzen megfelelő nyelvi és stílusesszközökkel;
- hogy heladószellemű emberséges tanulókat neveljünk, akik jugoszláviai és világközösségi szinten megismerik, tiszteltetben tartják és őrzik a művelődési és művészi értékeket, a civilizáció vívmányait és az anyagi javakat.

I. osztály

(heti óraszám 3, évi óraszám 105)

Részfeladatok:

- hogy megállapítsuk milyen mértékben sajátították el a tanuló az általános iskolai tantervi anyagot magyar nyelvből és milyen mértékben képesek önállóan alkalmazni az irodalom, a nyelv és közlöképesség keretében az eddig szerzett tudásukat; tervezzük és valósítsuk meg azokat a konkrét intézkedéseket, amelyek az észlelt hiányosságok kiküszöbölésére irányulnak;
- hogy rendszerezzük, bővítsük és mélyítsük a magyar népköltészet, Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségi népköltészetének jellegzetességeivel s értékeivel kapcsolatos tudnivalókat;
- hogy ismerjék meg a magyar, Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségi és a világirodalom jelentős alkotásainak bemutatásával az irodalom fejlődésének jellegzetességeit;
- hogy kibővítsük az irodalomelméleti fogalmakat, a műköltészeti alkotások keretében;
- hogy megismertessük a tanulókat az irodalmi mű tanulmányozásával, a szövegelmzés módszereivel és a műelemzés típusaival;
- hogy felkészítsük a tanulókat az irodalmi alkotások rendszeres és önálló olvasására, értelmezésére és azok több szempontu értékelésére;
- hogy ismerjék meg a magyar nyelv fonetikai és fonológiai rendszerét;
- hogy elmélyítsük és rendszerezzük a tanterv által meghatározott nyelvi ismereteket és készségeket;
- hogy a tanulók a szóbeli és írásbeli kifejezés -és közlésformákat elsajátítsák;
- hogy fokozatosan felkészítsük a tanulókat az irodalom, a nyelvi ismeretek és a kifejezőképesség fejlesztésével kapcsolatos tankönyvek, kézikönyvek és szakirodalom önálló használatára;
- hogy fejlesszük rendszeresen a tanuló kritikai gondolkodásmódját, alkotóképességét, önállóságát és a munkához való felölöségteljes viszonyulását.

NYELVI ISMERETEK (25 óra)

Hangtan

A magyar nyelv hangállománya.

A magyar beszédhangok rendszere.

A hangok találkozásából eredő törvényszerű kölcsönhatások.

A nyelvtani anyaggal kapcsolatos nyelvhelyességi és helyes ejtési gyakorlatok. Tartamsarkítás. Hangtani gyakorlatok. Nyelvművelő olvasmányok.

Nyelvünk élete

Nyelvtörténeti ismeretek. Nyelvrokonságunk és ősi nyelvi örökségünk. Nyelvünk hangzásának változásai. Szókincsünk bő-

vülése belső szóalkotással és jövevényszavakkal. A nyelv rétegződése.

Stilisztika

A stílus. Nyelv és stílus. A nyelvi kifejezőerő. Stílusrétegek. A művészi nyelvhasználat sajátosságai.

Helyesírás

Hangtannal kapcsolatos helyesírási gyakorlatok. Az elválasztás. A rövidítések és mozaikszók helyesírása. A helyesírási szótár használata.

IRODALOM (60 óra)

Irodalmi alapformák és műfajok

Lira, epika, dráma. Lírai műfajok. A lírai vere tárgyköre, kompozíciója, motívumai, stílusa. Epikai műfajok. Verses epikai formák. Drámai műfajok. A klasszikus drámai szerkezet (bevezetés, bonyodalom, tetőpont, megoldás).

Az ókor irodalma

A korszak általános jellemzői. A klasszikus görög irodalom műfajai: eposz, líra, dráma, próza. (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

Homérosz: Iliász (18. ének: Akhileusz pajzsa)

A középkor irodalma

A középkori kultúra fő jellemzői. Az európai középkor főbb irodalmi műfajai és világirodalmi értékei. (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

Villon: Apró képek balladája

A magyar nyelvű írásbeliség és egyházi irodalom kialakulása.

Művek

Halotti Beszéd és Könyörgés

Margit-legenda

Történetek és legendák Szent Savaról

Reneszánsz

Az európai humanizmus és reneszánsz fő jellemzői. A reneszánsz mint művészet és irodalomtörténeti korszak. A humanizmus és a reformáció mint a reneszánsz világi illetve egyházi mozgalma és irodalomtörténeti jelensége.

Művek

Boccaccio: A sólyom felásának története (Dekameron, 5. nap. 9. novelle)

Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról, Mikor a táborban megbetegedett

Balassi Bálint: A végek dicsérete, Hogy Júliára találja így köszöne néki

Marin Držić: Dundo Maroje (részlet)

Barokk

A barokk irodalom főbb műfajai: líra, prédikáció, önéletrajz, verses eposz, kuruc költészet. Rokokó líra és irodalmi levél.

Művek

Mikes Kelemen: 1. levél

Ivan Gundulić: Osman (részlet)

Népköltészet

A népköltészet fogalma, főbb jellegzetességei és kapcsolata az ösköltészetrel és műköltészetrel. A magyar népköltészet műnemei.

Klasszicizmus és felvilágosodás

A kor és az irányzat jellegzetességei és periodizációja. Művelődési viszonyok. (Tájékoztató.)

Művek

Molière: Tartuffe (részlet).
Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója, epigrammák
Csokonai Vitéz Mihály: A tihanyi Ekhóhoz, Dorottya

Romantika

A romantika fogalma, kialakulása, fejlődési szakaszai, művészi sajátosságai. Az angol, a német, a francia és az orosz romantika. (Tájékoztató jellegűen.)

dítői. A szerbus manier. Székács József munkássága. Vitkovics Mihály, a kétnyelvű költő. (Tájékoztató)

Művek

Zmaj levele Arany Jánoshoz
Jakov Ignjatović: Találkozás Petőfivel
Branko Radičević: A leány a kútnál (Vajda János fordítása)
A javasolt irodalmi művek elemzésekor feldolgozni a poétikai fogalmakat.

Olvasmányok

Shakespeare: Rómeo és Júlia
J.W. Goethe: Werther szereime és halála (részlet)
Zrinyi Miklós: Szigeri veszedelem (részlet)
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde

KIFEJEZŐKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE (20 óra)**Szóbeli közlés**

A tanuló legyen képes a különféle tartalmú szövegek mondatait stílus szempontjából értékelni, saját mondatait a közlésrészletek tartalmi súlyának megfelelő szórenddel szabályosan és stílusosan megszerkeszteni. A helyes hangképzés, kiejtés normáinak tudatos alkalmazása a regionális köznyelv kövteleményeinek szellemében. A közlési helyzeteknek és eseményeknek megfelelő, a témához illő beszéd gyakorlása. A közlékenység serkentése, esetleges gátlások feloldása.

Kultúrált közlési magatartásra nevelés. A beszélőtárs iránti tiszteletvilvánítás.

Írásbeli közlés

Világos, magyaros és szabatos fogalmazás.

Az írásbeli készségfejlesztés formái: elbeszélés, leírás, magánlevél.

Az írásmű mint ismerethordozó. Lexikonok, szótárak, kézikönyvek, segédkönyvek használata.

Két iskolai dolgozat íratása (egy tanítási órán íratjuk, és két órát tervezünk a javításra).

МАЂАРСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ**IV СТЕПЕН СТРУЧНЕ СПРЕМЕ****ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ**

Настава мађарског језика и књижевности има следеће циљеве и задатке:

- уводи ученике у проучавање језика као система;
- уводи ученике у социolingвистичко и лингвистичка знања;
- тумачи језичке појаве на основу историје језика;
- развија изражајне способности ученика;
- оспособљава ученике да теоријска знања о језичким појавама и правописним нормама успешно примењују у пракси;
- васпитава их у духу толеранције и поштовања језика других;
- упознаје ученике са књижевним вредностима;
- развија знање и хуманистичко образовање ученика на основу најбољих књижевних дела;
- усавршава литерарну рецепцију, развија књижевни укус и ствара трајне читалачке навике;
- упућује ученике на анализу књижевних дела;

- оспособљава ученике за самостално читање, доживљавање, разумевање, интерпретирање и вредновање књижевних дела;

- обезбеђује знање из теорије и историје књижевности ради бољег разумевања и проучавања уметничких текстова;

- оспособљава ученике да се служе стручном литературом и другим изворима сазнања;

- подстиче ученике на индивидуалан став и оригинална гледишта;

- израђује научни поглед на свет;

- развија културу говора и писања;

- подстиче ученике на усавршавање говорења, писања и читања, као и на неговање културе дијалога;

- оспособљава ученике да се успешно служе разним облицима казивања и одговарајућим функционалним стиловима у различитим говорним ситуацијама;

- оспособљава ученике на доживљавање уметничких вредности и подстиче потребу за тим, усмерава на поштовање и чување језичке и културне баштине, васпитава интелектуално здраву, радно способну генерацију која је способна за развијање и богаћење материјалних и културних добара, за вредновање тековина цивилизације и васпитава у духу општег хуманистичког прогреса.

I РАЗРЕД

(3 часа недељно, 105 часова годишње)

ПОЗНАВАЊЕ ЈЕЗИКА (30 ора)**ЈЕЗИК**

Настанак језика. Говор, примена језика. Језик као норма говора. Језик и мисао. Језик, говор и писање. Однос језика и друштва.

Знање, односно познавање језика. (Примена језичких елемената, речи и дататака, наставака.)

Матерњи језик - језик средине (нематерњи језик) и страни језик. Једнојезични и двојезични речници.

Хelyesivasi tanacsado szotar (Саветодавни речник за правопис);

A magyar helyesiras szabalyai. (Правила мађарског правописа)

Систем језичких знакова: а) карактер и типови језичких знакова; однос језичког знака и онога шта означава,

б) језички знаци, њихови писмени облици, елементи и њихова системска повезаност.

Језичка комуникација: Појам комуникације. Вербална и невербална комуникација. Циљеви саопштавања. Чиниоци комуникације.

Језичке промене

Нужне промене у језику. Лексичке промене. Фонетичке и граматичке промене. Разни слојеви језика.

Појам језичке сродности. Угро-финска језичке група.

Светски језици. Група словенских језика (најосновније сличности и разлике у поређењу са угро-финском језичком групом).

Састављање текста

Функција значења речи и реченице у тексту. Значај обогативања личне лексике.

Унутрашња организација, композиција текста: рашчлањивање и повезаност, везни елементи и међу реченицама и ставовима. Разумевање садржаја писаног текста помоћу правилног начина читања.

Практична питања састављања крупнијих текстова: разграничавање теме, давање наслова, рашчлањивање, састављање и формирање ставова, композиција.

Стил

Различита конструкција (композиција) и стилске карактеристике књижевних, научних и службених текстова. Појам и значај терминологије.

Значење речи и изрека. Проучавање стилске вредности у тексту речи са једним значењем, са више значења, комонима, панонима и синонимима. Проучавање стилских вредности просте и сложене реченице у контексту.

Фонетика

Појам фонеме (гласа).

Једначење гласова: а) самогласници исте творбе у речима и прилагођавање самогласника, б) понашање сугласника у групи (једначење по звучности, по месту или по начину обрадовања, стапање - асимилација и дисимилација - сажимање - правилан изговор ових гласовних промена).

Музикалност мађарског језика.

Упоређивање фонда гласова мађарског и српскохрватског језика.

Правопис

Увежбавање правописних правила писања самогласника и сугласника, вежбање препознавања њихових стилских вредности у датим (конкретним) прозним и лирским текстовима.

КЊИЖЕВНОСТ (55 часова)**1. Увод у проучавање књижевног дела**

I Место књижевности у систему уметности. Књижевна комуникација (аутор-писац, дело, читалац). Облик књижевног дела, композиција и структура. Књижевно дело као језичка структура. Аристотелова Поетика.

II Основни књижевни родови и врсте

Лирика, епика, драма. Лирске врсте. Тематика, композиција, мотиви и стил лирске песме. Епске врсте. Нараторски став, лик и фабула. Врсте епских дела у стиховима. Врсте драмских дела. Композиција класичне драме (експозиција, сукоб, катарза, расплет).

III Стилистика, реторика и поетика

Дефиниција стила. Стилске фигуре и тропи. Ритам и јединице ритма. Версификација (тонска, античка, силабичка).

2. Књижевност старог века

Опште карактеристике раздобља. Књижевност старог века на истоку. Књижевност старе Грчке и врсте класичне књижевности: еп, лирика, драма, проза. Књижевност старог Рима и главне врсте те књижевности (информативно).

Дела за обраду

Еп о Гилгамешу (Стварање)

Хомер: Илијада (18. песма: Ахилев штит)

Сапфо: Афродити

Библија (Песма над песмама)

3. Књижевност средњег века

Главне карактеристике средњовековне културе. Средњи век као појам у историји уметности и књижевности. Главне књижевне врсте средњег века у Европи и његове вредности у светској књижевности (информативно).

Дела за обраду

Вијон: Вечерња молитва св. Амброзија - Баладе.

Почеци мађарске писмености и настанак црквене литературе.

Дела за обраду

Приче и легенде о светом Сави

Képes Krónika (Сликовита хроника)

Halotti Beszéd és Könyörgés (Беседа и молитва за мртве)

Ómagyar Mária - сиралом (Маријина тужбалица - Старомађарска Богородичина тужбалица)

Margit - legenda (Легенда о Маргити)

4. Ренесанса

Главне карактеристике хуманизма и ренесансе у Европи. Ренесанса као епоха историје уметности и књижевности. Хуманизам и реформација као световни, односно црквени покрети ренесансе и њихов значај у историји књижевности (информативно).

Дела за обраду

Петрарка: Канцонијер (избор)

Бокачо: A sólyom feláldozásának története - Давање сокола за јело дами (Декамерон, 5. дан, 9. прича)

Информативно предавање о одомаћењу хуманистичке литературе у Мађарској, о њеним важнијим књижевним врстама и писцима. Животно дело Јануса Панонијуса.

Важније књижевне врсте и писци реформације. Животно дело Балинта Балашија (**Balassi Bálint**)

Дела за обраду

Јанус Панонијус: Egy dunántúli manduláfaról (О бадему преко Дунава), Mikor o táborban megbetegedett (Кад се разболео у логору),

Гашпар Хелтаи (Heltai Gáspár): A farkasról meg a képről (О вуку и о лисици)

Балинт Балаши (Balassi Bálint): A végek dicsénete (Похвала пограничним утврђењима),

Hogy Júliána találo így köszöne néki (Сусревши Јулију, тако ју је поздравио).

Марин Држић: Дундо Мароје (одломак)

5. Барок

Барок као епоха историје уметности и књижевности. Покушај враћања средњовековног погледа на свет. Карактеристике идеала уметности и стила барока. Важније књижевне врсте барока у Европи и његове вредности у светској књижевности.

Милтон: Изгубљени рај (IX певање: Сагрешење)

Главне књижевне врсте барока: лирска песма, проповед, аутобиографија, еп у стиховима, „куруцке песме". Лирика рококоа и литерарно писмо.

Дела за обраду

Петар Позмањ (Pózmány Péter): Az halálról (О смрти)

Иван Гундулић: Осман (одломци)

Келемен Микеш (Mikes Kelemen): 1. писмо

6. Узајамне мађарско-југословенске књижевне везе

Узајамне везе у народној књижевности. Роман о Троји и легенда о св. Ладиславу у српској књижевности. Мађарски јунаци у народној поезији Јужних Словена. Узајамне везе у доба ренесансе - Балинт Балаши (Balassi Bálint) и Никола Зрински (Zrinyi Miklós) у југословенској књижевности. Преводи епова у стиховима (szephistania). Предања о краљу Матији (Mátyás - mandák) (информативно).

Дела за обраду

Српска легенда о св. Ладиславу.

Песма Гргѣља о мукама Дмитра Јакшића.

7. Народна књижевност

Појам народне књижевности, главне карактеристике и веза народне књижевности са древном књижевношћу и уметничком књижевношћу.

8. Лектира

Софокл: Антигона

Данте: Божанствена комедија (Пакао, 5. певање, Грешни љубавници)

Шекспир: Ромео и Јулија

Никола Зрински (Zrinyi Miklós): Szigeti veszedelem (Одбрана Сигета)

9. Са предложеним књижевним делима паралелно објавити појмове из поетике.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (20 часова)**Усмено изражавање**

Правилно стварање гласова, свесна употреба норми изговора у духу захтева регионалног говорног језика. Вежбе конверзације у зависности од ситуације и догађаја, односно везано за тематiku; упознавање са средствима која служе за постицање жељеног утицаја, вербалног карактера (граматичке конструкције, усталене синтагме, ред речи итд.), средства невербалног карактера (нејезички знаци). Подстицање усменог општења и ослобађање говорника од евентуалних комплекса. Коришћење одговарајућих фраза и контекста у циљу изражавања мишљења, супротстављања, сумње, одобравања мишљења

на других, за potvrđivanje и изражавање забринутости. Стварање говорних ситуacija у којима је усмено општење погодније, комуникативне прилике у којима је писмено општење успешније.

Култура говорног понашања. Поштовање саговорника.

Писмено изражавање

Јасно и прецизно писмено изражавање у духу мађарског језика.

Развијање разних форми писменог изражавања:

- приповетка (препричавање),

- опис,

- приватно писмо и

- кратка студија (дисертација).

Писмено дело као извор информација и знања. Употреба лексикона, речника, приручне и помоћне литературе.

Два школска писмена задатка (један час за израду, а два за исправку).

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

(A IV szakképzettségű fokon)

Cel és feladatok

A magyar nyelv tanításának célja, hogy szabad és kreatív szemé lyiségű tanulókat neveljen, akik bíráltni tudnak, kifinomult nyelv érzékkel és jó ízléssel rendelkeznek.

- bevezesse a tanulókat a nyelvi rendszer tanulmányozásába;

- a szociolingvisztikát és a nyelvészetet megismerjék mint tudományt;

- a nyelvi jelenségeket ismertesse a nyelvtörténet alapján;

- fejlessze a tanulókat kifejezőképességét;

- a nyelvi tényekről és a helyesírásról szerzett elméleti tudásukat alkalmazni tudják a gyakorlatban;

- hogy mások nyelvét tisztelje és becsülje;

- megismertesse az irodalmi értékeket;

- a legjobb irodalmi alkotásokon keresztül fejlessze a tanuló tudását és emberséges érzésvilágát;

- tökéletesítse és fejlessze az irodalmi értékek felismerését és szoktassa rá a tanulókat a könyv szeretetére;

- bevezesse a tanulókat az irodalmi alkotások elemzésébe;

- felkészítse a tanulókat az önálló olvasásra, az elolvasott anyag átélésére, megértésére, előadására és értékelésére;

- biztosítsa az irodalomelméleti és irodalomtörténeti ismereteket, hogy a művészi szövegeket megérthesse és tanulmányozhassa a tanuló;

- felkészítse a tanulókat a szakirodalom és egyéb forrásművek használatára;

- serkentse a tanulókat az egyéni állásfoglalás és véleménynyilvánítás igényére;

- tudományos világnézetet alakítson ki;

- a beszéd - és íráskultúrát fejlessze;

- serkentse a tanulókat beszéd, írás - és olvasáskészségük önálló fejlesztésére, valamint a kulturális párbeszédre;

- felkészítse a tanulókat arra, hogy különböző beszédhelyzetekben stílusosan fejezzék ki magukat;

- a művészi értékeket felismerjék és igényeljék a tanulókat, a nyelvi és művelődési hagyományokat becsüljék, ép, munkabíró nemzedékké neveljék őket, akik az anyagi javakat továbbfejlesztik, a civilizáció vívmányait értékelik és novelő hatással érik el az általános emberséges fejlődés érzésének elmélyítését.

I. osztály

(heti 3 óra, évi 105 óra)

Részfeladatok:

- állapítsuk meg, hogy milyen mrtékben sajátították el a tanuló az általános iskola tantervének legfontosabb anyagrészeit magyar nyelvből, milyen mértékben képesek önállóan alkalmazni az irodalom, a nyelv és közlőképeség keretében szerzett tudásukat és készségeiket, hogy az észlelt hiányosságokat és gyengeségeket kiküszöböljék;

- bővítsük, mélyítsük és rendszerezjük a népköltészet jellegzetességeivel és értékeivel kapcsolatos tudnivalókat;

- ismerjék meg a jelentős irodalmi alkotások bemutatásával az irodalom fejlődésének jellegzetességeit;

- bővítsük ki az elsajátított irodalomelméleti fogalmakat, és tanuljanak meg a tanulókat újakat a népköltészet és műköltészet alkotások feldolgozásának keretében;

- ismertessük meg a tanulókat az irodalom tanulmányozásával, a szövegelemzés módszereivel és a műelemzés típusaival;

- készítsük fel rendszeresen a tanulókat az irodalmi alkotások önálló olvasására, értelmezésére és azok többszempon-tú értékelésére;

- mélyítsük el és rendszerezjük a tanterv által meghatározott nyelvi ismereteket és készségeket;

- fejlesszük a tanulóknál a szóbeli és írásbeli kifejezés - és közlésformákat;

- fokozatosan készítsük fel a tanulókat az irodalom, a nyelvi ismeretek és a kifejezőképesség fejlesztésével kapcsolatos tan-könyvek, kézikönyvek és a szakirodalom önálló használatára;

- fejlesszük rendszeresen a tanulókat kritikai gondolkodás-módját, alkotóképességét, önállóságát és a munkához való felelősségteljes viszonyulását.

NYELVI ISMERETEK (30 óra)

A nyelv

A nyelv keletkezése. A beszéd, a nyelv alkalmazása. A nyelv, a beszéd szabálya. A nyelv és a gondolkodás. A nyelv, a beszéd és az írás. A nyelv és a társadalom kapcsolata.

A nyelv tudása illetőleg ismerete. (A nyelvi elemek - szavak és toldalékok - valamint a használati szabályok alkalmazása a közlésben).

Anyanyelv, nemanyanyelv és idegen nyelv.

Egynyelvű és kétynyelvű szótárak. Helyesírási tanácsadó szó-tár; A magyar helyesírás szabályai.

A nyelvi jelrendszer: a) jelek természete és típusai; a jel és a jelölt kapcsolata,

b) a nyelvi jelek, írásos formáik; az elemek és összefüggéseik a rendszerben.

A nyelvi kommunikáció: A kommunikáció fogalma. Verbális és nem verbális kommunikáció. Közlési célok. A kommunikáció tényezői.

Nyelvváltozás:

A nyelv szükségszerű változása. A szókészlet változásai.

Hangtani és nyelvtani változások. A nyelv rétegződése.

A nyelvrokonság fogalma. A finnugor nyelvcsalád.

A világnyelvek. A szláv nyelvcsalád (alapvető azonosságok és különbségek a finnugor nyelvcsaládhoz viszonyítva).

Szövegalkotás

A szó és a mondat jelentéshordozó szerepe a szövegben. Az egyéni szókészlet terjedelme, bővítésének jelentősége.

A szöveg belső szerkesztettsége: tagolás és összefüggés, kapcsoló elemek mondatok és bekezdések között. Az írott szöveg tartalmának megközelítése az olvasás helyes módjával.

Terjedelmesebb szövegek szerkesztésének gyakorlati kérdése: a téma körülhatárolása, a címadás, a tagolás, bekezdés szerkesztése, formálása.

Stílus:

Irodalmi, tudományos és hivatalos szövegek eltérő szerkesztési és stílusbeli vonásai. A terminológia fogalma, jelentősége.

A szó és a szólások jelentése. Egyjelentésű, többjelentésű, azonos és hasonló alakú és rokonértelmű szavak stílusértékének megfigyeltetése a szövegben. Az egyszerű és az összetett mondat stílusértéken vizsgálata a szöveggörnyezetben.

Hangtan

A fonéma (beszédhang) fogalma.

A hangok igazodása egymáshoz: a) a hangrend és illeszkedés, b) a mássalhangzók találkozása (a hasonulás, az összeolvadás, a megrövidülés, ezek helyes kiejtése).

A magyar nyelv zeneisége.

A magyar nyelv hangállományának összehasonlítása a szerbhorvát nyelv hangállományával.

Helyesírás

A magánhangzók és a mássalhangzók helyesírásának gyakoroltatása és stílusztikai értékeinek felismerése konkrét prózai és verses szövegek alapján.

IRODALOM (55 óra)

1. Bevezetés az irodalmi mű tanulmányozásába

I. Az irodalom a művészetek rendszerében. Az irodalmi kommunikáció (szerző, műalkotás, befogadó). Az irodalmi műalkotás formája, kompozíció, szerkezetei. Az irodalmi alkotás mint nyelvi struktúra. Arisztotelész poétikája.

II. Irodalmi alapformák és műfajok

Líra, epika, dráma. Lírai műfajok. A lírai vers tárgyköre, kompozíciója, motívumai, stílusa. Epikai műfajok. Az elbeszélő nézőpont, a szereplő és a történet. Verses epikai formák. Dramai műfajok. A klasszikus drámai szerkezet (bevezetés, bonyodalm, tetőpont, megoldás).

III. Stilisztika, retorika, verstan

A stílus. Alakzatok és trópusok. A ritmus és a ritmusegységek. Verselési rendszerek (szólamnyomatékos, időmértékes, mértékkapcsoló).

2. Az ókor irodalma

A korszak általános jellemzői. Az ókori kelet irodalmi. A klasszikus görög irodalom es műfajai: eposz, líra, dráma, próza. A római irodalom és fő műfajai. (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

Gilgames eposz (Teremtés)

Homérosz: Iliász (18. ének: Akhilleusz pajzsa)

A Biblia (Énekek éneke)

3. A középkor irodalma

A középkori kultúra fő jellemzői. A középkor mint művészet és irodalomtörténeti fogalom. Az európai középkor főbb irodalmi műfajai és világirodalmi értékei. (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

Villon: Apró képek balladája

A magyar nyelvű írásbeliség és egyházi irodalom kialakulása.

Művek

Történetek és legendák Szent Sava-ról

Képes Krónika

Halotti Beszéd és Könyörgés

Ómagyar Mária – siralom

Margit – legenda

4. Reneszánsz

Az európai humanizmus és reneszánsz fő jellemzői. A reneszánsz mint művészet és irodalomtörténeti korszak. A humanizmus és a reformáció mint a reneszánsz világi illetve egyházi mozgalma és irodalomtörténeti jelensége. (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

Petrarca: daloskönyv (válogatás)

Boccaccio: A sólyom feláldozásának története (Dekameron 5. nap, 9. novella)

Tájékoztató a humanista irodalom magyarországi meghonosodásáról, főbb műfajairól és íróiról. Janus Pannonius életműve.

A reformáció főbb irodalmi műfajai és írói. Balassi Bálint életműve.

Művek

Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról, Mikor a táborban megbetegedett

Heltai Gáspár: A farkasról meg a képről

Balassi Bálint: A végek dicsérete, Hogy Juliána találja így köszöna néki

Marin Držić: Dundo Maroje (részlet)

5. Barokk

A barokk mint művészet-és irodalomtörténeti korszak. A középkori világgép visszaállításának kísérlete. A barokk művészeteszmény és stílus jellemzői. Az európai barokk irodalom főbb műfajai és világirodalmi értékei.

Milton: Elvesztett paradicsom (IX. könyv: A bünbeesés)

A barokk irodalom főbb műfajai: líra, prédikáció, önéletrajz, verses eposz, kuruc költészet. Rokokó líra és irodalmi levél.

Művek

Pázmány Péter: Azhalálról

Ivan Gundulić: Osman (részletek)

Mikes Kelemen: I. levél

6. Magyar délszláv irodalmi kapcsolatok

A népköltészeti kapcsolatok. A Trója regény és a Szent László – legenda a szerb irodalomban. Magyar hősök a délszláv népköltészetben. A reneszánsz kori kapcsolatok. Balassi Bálint és Zrinyi Miklós délszláv vonatkozásai. Széphistória fordítások. Mátyás – mondák (Tájékoztató jellegűen.)

Művek

A szerb Szent László – legenda

Gergely éneke Jakšić Demeter voszedelméről

7. Népköltészet

A népköltészet fogalma, főbb jellegzetességei és kapcsolata az ősköltéssel és műköltéssel.

8. Olvasmányok

Szophoklész: Antigóné

Dante: Isteni színjáték (Pokol, 5. ének A szerelem halottjai)

Shakespeare: Rómeo és Júlia

Zrinyi Miklós: Szigeti veszelem

9. A javasolt irodalmi művekkel párhuzamosan feidolgozni a poétikai fogalmakat.

KIFEJEZŐKÉPESSÉG FEJLESZTÉSE (20 óra)

Szóbeli közlés

A helyes hangképzés, kiejtés normáinak tudatos alkalmazása a regionális köznyelv követelményeinek szellemében. A közlési helyzeteknek és eseményeknek megfelelő, a témához illő beszédgyakorlás: a befolyásolási szándék verbális (nyelvtani szerkezetek, állandósult szószerkezetek, szórend stb.) és nemverbális eszközeinek tudatosítása. A közlékenység serkentése, esetleges gárlások feloldása. A véleménynyilvánítás, ellentmondás, kételkedés, mások véleményéhez kapcsolódás, helyeslés, és az aggodalom kinyilvánításához szükséges fordulatok használata. Teremtünk olyan beszédhelyzeteket, amelyekben az élő szó megfelelőbb kifejezőeszköz, valamint olyan körülményeket, amikor az írásbeli kifejezőeszköz a megfelelőbb.

Kultúralt közlési magatartásra nevelés. A beszélőtárs iránti tiszteletnyilvánítás.

Írásbeli közlés

Világos, magyaros és szabatos fogalmazás.

Az írásbeli készségfejlesztés formái:

- elbeszélés,

- leírás,

- magánlevél

Az írásmű mint ismerethordozó. Lexikonok, szótárak, kézikönyvek, segédkönyvek használata.

Két iskolai dolgozat íratása (egy tanítási órán íratjuk, két órát tervezünk a javításra).

ПРВИ СТРАНИ ЈЕЗИК

III степен
(пета година учења)

Циљ и задаци

Циљ наставе страних језика је да ученици утврде и систематизују знања стечена у претходном школовању и да овладају стандардним говорним језиком до нивоа који не им омогућити да се служе тим језиком у једноставном споразумевању с људима из других земаља и да се преко језика упознају са начином живота и културом народа чији језик уче, као и са основним карактеристикама процеса производње и радног места.